

LIBRIS

We know
books

Pierre GRIMAL

**DICTIONAR DE MITOLOGIE
,
GREACĂ ȘI ROMANĂ**

**Prefață de
Charles PICARD**

**Traducere din limba franceză de
Mihai POPESCU**

Editura SAECULUM I.O.

București, 2024

CUPRINS

Prefața de Charles PICARD	5
Introducere	9
Explicații privind consultarea dicționarului	19
Principalele prescurtări	21
Dicționar	23
Indice I. – Nume proprii, mitice, geografice, istorice	513
Indice II. – Teme legendare	576
Lista tabelor genealogice	590

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GRIMAL, PIERRE

Dicționar de mitologie greacă și romană / Pierre Grimal ; pref. de Charles Picard ; trad. din lb. franceză de Mihai Popescu. - București : Saeculum I.O., 2024

ISBN 978-973-642-520-2

I. Picard, Charles (pref.)

II, Popescu, Mihai (trad.)

292

A

ABAS. (*[Aba*“.) Legenda cunoaște trei eroi cu acest nume, destul de greu de distins unul altul.

1. Cel mai vechi este eponimul poporului eubeean al Abantizilor, care este menționat în *Iliada*. El este considerat drept fiul lui Poseidon și al Nimfei Aretusa, divinitatea unui izvor din apropiere de Chalcis. Însă o tradiție ateniană recentă susține că este urmașul lui Metion, fiul lui Erehteu; el ar fi atunci fiul lui Chalcon, iar acesta fiul lui Metion. Acest Abas avea doi fii, Chalcodon și Canetos.

2. Cel mai celebru este regele Argosului, fiul lui Linceu și al Hipermestrei. Purta în vinele sale sângele a doi frați dușmani, Danaos și Egiptos, și este strămoșul lui Perseu și al neamului său (tab. 31). Este considerat fondatorul cetății Abae din Focida. Cu Aglaia a avut doi gemeni, Acrisios și Proetos, și o fiică, Idomeneea, care s-a căsătorit cu Amitaon (tab. 1). A mai avut și un fiu bastard, Lircos, eponim al regiunii Lirceea din Peloponez.

3. Un alt Abas este fiul lui Melampous, nepotul lui Amitaon, și prin urmare strănepotul eroului precedent (tab. 1). El este considerat tatăl Lisimahei, soția lui Talaos și mama lui Adrast (tab. cit.), cea a ghicitorului Idmon, care moștenise calitățile bunicului său, și a lui Coeranos (a se vedea, totuși, articolul despre *Poliidos*)

***ABORIGENI**¹. Aborigenii sunt, în legendele romane, cei mai vechi locuitori ai Italiei

centrale. Erau considerați fii ai arborilor. Trăiau fără legi, fără cetăți, rătăcind și hrănindu-se cu fructe sălbatice. Numele lor se consideră în general că înseamnă „poporul originar”. Peste ei domnea regele Latinus, atunci când Enea a ajuns în Latium în fruntea troienilor săi. Uniți cu troienii, ei au format poporul latin, numit astfel în onoarea regelui lor Latinus (a se vedea acest nume).

ACACALLIS². (*jakakalli*“.) Acacallis era una din fiicele lui Minos, care a fost iubită succesiv de Hermes și de Apollo. De la primul, a avut un fiu, Cidon. De la al doilea, a avut trei: Naxos (care a dat numele insulei), Miletos și Amfitemis, cunoscut și sub numele de Garamante. În timp ce Acacallis îl aștepta pe Amfitemis, Minos, mâniaș, a exilat-o departe de Creta, în Libia (adică în regiunea din sudul Tunisiei de astăzi), unde fiul său, sub numele de Garamante, a dat naștere poporului nomad al „Garamanților”. Deja, în timp ce trebuia să aibă al treilea fiu, Miletos, Acacallis se temea de mânia tatălui său și fugise din palat pentru a se adăposti în pădure, unde l-a și născut pe Miletos. Neputând să-l crească, ea l-a părăsit sub un copac, dar, la porunca lui

titului latin *Aborigenes*); FEST., p. 266; PLIN., *Hist. Nat.*, IV, 120; SERV., la *Virg., En.*, VIII, 328. Cf. J. BÉRARD, *La Colonisation grecque en Italie méridionale...*, Paris, 1941, p. 387 și urm., J. PERRET, *Les Origines de la légende troyenne de Rome*, Paris, 1942, p. 637 și urm.

² **Acacallis**: PAUS., VIII, 53, 4; Schol. La APOLL. RH., Arg., IV, 1492; APOLL. RH., *ibid.*, IV, 1490 și urm.; ANT. LIB., Tr., 30; APD., *Bibl.*, III, 1, 2. V. E. PAIS, *Storia Critica di Roma*, I, p. 289 și urm.; J. CARCOPINO, *La Louve du Capitole*, Paris, 1925, p. 58.

¹ **Aborigeni**: DEN. HAL., I, 9 și urm.; 72; II, 48 și urm.; CATO, Fr. 5, 6, 7; SALL., *Catil.*, VI, 1; LYC., *Alex.*, 1253 (citând poporul Boreivgonoi, care este probabil o traducere mai puțin abilă a substan-

Apollo, lupoaicele pădurii l-au hrănit până când l-au găsit niște ciobani, care l-au luat și l-au crescut.

Uneori, Acacallis este numită Acacalle. Cuvântul grecesc desemnează „tamarixul din Egipt“ (v. *Filandros*).

ACACOS¹. (*Akako*“). Este tatăl care l-a crescut pe Hermes, după unele tradiții. Fiul al lui Licaon, el a fondat cetatea Acacesion din Arcadia.

ACADEMOS². (*Akadhmo*“). Erou atic ce a dezvoltat Dioscurilor locul unde Tezeu o ținea prizonieră pe sora lor Elena atunci când, după răpirea acesteia, Castor și Pollux străbăteau Grecia în căutarea ei. Mormântul lui Academos se afla la marginea Atenei, dincolo de mahalaua Ceramic, și era înconjurat de o dumbravă sacră, devenită celebră deoarece Platon și-a instalat acolo școala sa, Academia. Numele Academiei este uneori derivat din numele lui Echedemos, un arcadian, însoțitor al Dioscurilor în aceeași expediție.

ACALANTIS³. (*Akalanqi*“). Una din cele nouă fiice ale lui Pieros, regele Macedoniei. Împreună cu surorile sale, ea le-a sfidat pe Muze pretinzând că ar cânta la fel de frumos ca și ele. Zeițele, revoltate, le-au prefăcut în păsări. Acalantis a devenit sticlete. (v. *Pieride*)

ACAMAS⁴. (*Akavma*“). Sub acest nume sunt cunoscuți trei eroi.

1. Un troian, fiul lui Antenor și Teano, care a jucat un rol strălucit în atacul asupra taberei grecești. A fost ucis de Merion.

2. Unchiul lui Cizicos (v. acest nume), și el luptător, alături de troieni, în calitate de comandant al unui contingent trac. A fost ucis de Ajax, fiul lui Telamon.

3. Cel mai cunoscut dintre eroii cu acest nume este fiul lui Tezeu și al Fedrei. A dat numele tribului atic al Acamantizilor. Acest Acamas nu figurează în epopeea homerică, deși legendele ulterioare compunerii *Iliadei* îi atribuie un rol în cucerirea Troiei, împreună cu fratele său Demofon. Acamas se spune că plecase în solie la Troia, împreună cu Diomed, înainte de începerea războiului, pentru a o cere

pe Elena. Acolo, a fost zărit de Laodice, fiica lui Priam, care s-a îndrăgostit de el.

Tânăra și-a mărturisit pasiunea soției lui Perseu, Filobia. Aceasta s-a hotărât să o ajute și l-a convins pe soțul ei, ce domnea peste cetatea Dardanos din Troada, să-i invite separat pe cei doi la un banchet și să-i așeze alături. Laodice trecea drept o curtezană din haremul lui Priam. La sfârșitul banchetului, Laodice a devenit soția lui Acamas. Din această căsătorie s-a născut un fiu, Mounitos, crescut în casa lui Priam de către propria bunică, Etra, mama lui Tezeu, în acea vreme roabă a Elenei. După căderea Troiei, Mounitos a revenit la tatăl său, care l-a trimis în Atica împreună cu Etra, eliberată și ea. Dar, pe drum, la Olintos, Mounitos a fost mușcat de un șarpe, în timp ce vâna, și a murit.

În timpul cuceririi Troiei, se spune că Acamas se afla în interiorul calului de lemn, celebrul „cal troian“. El a obținut ca partea sa de pradă pe roaba Climene. În timpul întoarcerii acasă, el s-a oprit în Tracia, unde a rămas mult timp, fiind îndrăgostit de Fillis. Apoi s-a dus în Cipru, unde a întemeiat o colonie. Se povestește că a murit acolo, căzând de pe cal în propria sabie. Dar această legendă se referă, în general, la fratele său Demofon. (v. acest nume).

Conform altor legende, după ce a luat parte la cucerirea Troiei, cu fratele său Demofon, Acamas s-a întors în Atica, împreună cu bunica lui Etra, a preluat tronul și a domnit în pace.

ACANTIS⁵. (*Akanqi*“). Autoonos și soția sa Hippodamia aveau patru fii, Antos, Erodios, Schoeneu, Acantos, și o fiică, Acantis, numită uneori și Acantillis. Întreaga familie cultiva un teren întins, dar nu prea roditor, fiindcă munceau puțin și pe lanurile lor creșteau mai ales scaieți și stuf; (de unde și numele celor doi fii, Schoeneu și Acantos, precum și al fiicei, căci χοινος și ακανθα înseamnă „stuf“ și respectiv „scaiete“). Principala lor ocupație era creșterea cailor. Aveau obiceiul să-și ducă iepele la păscut în locuri mlăștinoase. Într-o zi, când Antos venise să le caute, iepele, care nu voiau să părăsească pășunea, s-au infuriat, s-au repezit la tânăr și l-au sfâșiat. Tatăl, atras de zgomot, nu s-a grăbit să sară în ajutor, la fel ca și învățătorul tânărului. În sfârșit, cei doi oameni au încercat să îndepărteze iepele, dar în zadar. Întreaga familie a fost disperată de această moarte cumplită, astfel încât Zeus și Apollo, făcându-li-se milă de durerea lor, i-a prefăcut pe toți în păsări: Autoonos în buhai de baltă, Hippodamia în ciocârlie moțată, Antos, Erodios, Scheneu, Acantos și Acantis în păsări greu de identificat, ce purtau numele acestor personaje. Acantos și Acantis sunt probabil două feluri de sticleți (v. *Acalantis*) și Erodios un bățlan.

¹ **Acacos**: PAUS., VIII, 3, 2; 36, 10; ET. BYZ., s. v. 'Akakhvsiōn.

² **Academos**: PLUT., *Thésée*, 32; DIOG. LAERT., III, 9. ET. BYZ., s. v. 'Ekadhvmeia. V. și art. *Thésée, Hélène*; v. Ch. PICARD, *Dans les Jardins du Héros Académós*, Publ. De l'Inst. De Fr., Paris, 1934.

³ **Acalantis**: ANT. LIB., *Tr.*, 9, după NICANDRE, IV; Ov., *Mét.*, V, 295 și urm.; și 670 și urm.; v. și *Pieros*.

⁴ **Acamas**: I) II, II, 819–823; XII, 99–100; XIV, 476–486; XVI, 342–344. 2) *Ibid.*, II, 844; VI, 5–11. 3) SOPH., *Phil.*, 562; EUR., *Héc.*, 125 și urm.; PLUT., *Thés.*, 35; PARTH., *Erot.*, 16; VIRG., *En.*, II, 262; HYG., *Fab.*, 108, APD., *Ep.*, I, 17; 23; V, 22; PAUS., I, 5, 2; X, 10, 1; 26, 2; cf. Sch. La I, 5, 2; TZET., LYC., 496.

⁵ **Acantis**: ANT. LIB., *Tr.*, 7.

ACARNAN¹. (*jAkarnavn*) Alcmeon, fiul prezicătorului teban Amfiaroas, avea doi fii, Amfiteros și Acarnan, născuți de Callirhoe („Izvorul Frumos”), o fiică a fluviului Ahe-loos (tab. 1). În cursul aventurilor sale, Alcmeon îl ofensase pe Fegeu, regele cetății Psosis din Arcadia, ai cărui copii l-au ucis în cele din urmă (v. *Alcmeon*). Atunci când Callirhoe a aflat de moartea soțului său, i-a cerut lui Zeus, căruia îi fusese iubită, să-i facă mari, print-o minune, pe cei doi copii ai săi, pentru a le permite să-și războne tatăl. Zeus a fost de acord, și astfel ei au putut să-i ucidă pe cei doi fii ai lui Fegeu, Pronoos și Agenor, pe care i-au întâlnit la regele Agapenor. Apoi s-au dus la Psosis și l-au ucis pe Fegeu, adevăratul vinovat de moartea tatălui lor. Locuitorii cetății i-au urmărit, însă ei au reușit să scape și s-au întors la curtea lui Agapenor, în Tegeea, cetate din Arcadia, unde Tegeații, ajutați de câțiva locuitori din Argos, i-au apărut de urmăritori. La porunca bunicului lor Ahe-loos, ei au plecat apoi la Delfi, pentru a-i dedica lui Apollo colierul Armoniei, care era la originea unui lung șir de crime și provocace, în mod indirect, moartea tatălui lor Alcmeon și a bunicului lor Amfiaroas (v. *Erifil*). După aceea, au străbătut Epirul, recrutând tovarăși, și au colonizat Acarnania, ai cărei locuitori, numiți până atunci cureți, și-au luat nouă lor nume de la Acarnan.

O tradiție susține că Acarnan și-a găsit moartea încercând să se căsătorească cu Hippodamia, fiica lui Oenomaos, care îi ucidea pe pretendenți (v. *Hippodamia*).

ACAST². (*IAkasto*.) Fiul lui Pelias, regele din Iolcos, și al Anaxibiei (tab. 21), a participat la expediția Argonauților, împotriva voinței tatălui său, imaginându-și, de fapt, această expediție ca pe un mijloc de a scăpa de Iason, care reprezenta un pericol pentru tronul său (v. *Iason*). A participat și la vânătoarea mistrețului din Calidon. Atunci când tatăl său a fost ucis de Medeea, Acast a cerut pe tronul din Iolcos (v. *Medeea*).

Acast joacă un rol indirect în legenda lui Peleu, tatăl lui Ahile. În timpul vânătorii din Calidon, într-adevăr, Peleu ucisese accidental pe unul din vânători, Eurition. Pentru a se purifica de această moarte, s-a dus la Acast.

În timp ce trăia la curtea din Iolcos, Astidamia, soția lui Acast, s-a îndrăgostit de el. Respinsă de erou, ea trimite un mesaj soției lui Peleu, spunându-i că soțul ei era pe cale să o părăsească pentru a se căsători cu fiica lui Acast, Sterope. De disperare, soția lui Peleu s-a spânzurat. Considerând că răzbunarea nu este suficientă, Astidamia îl acuză pe Peleu, spunându-i lui Acast că a încercat să o seducă. Acast o crede și, neîndrăznind să-și ucidă oaspetele, pe care tocmai îl purificase, îl invită la vânătoare pe muntele Pelion și îl părăsește în timp ce acesta dormea. Pentru a fi sigur că fiarele sălbătice sau alte ființe malefice de pe munte nu-l vor lăsa în viață, a ascuns sabia eroului în baleag de vacă. Peleu, dezarmat, ar fi fost ucis de către Centaurii de pe munte, dacă unul dintre ei, înțeleptul Chiron, nu l-ar fi trezit la timp și nu i-ar fi dat înapoi sabia (v. *Peleu*).

Peleu, întors în regatul său, s-a gândit să se războne. După unele versiuni, el a atacat cetatea Iolcos, fie singur, fie ajutat de Iason și de Castor și Pollux. După ce a cucerit cetatea, a ucis-o pe Astidamia și i-a împrăștiat membrele prin cetate, astfel încât armata lui să treacă printre membrele corpului rupt în bucăți. El l-a ucis și pe Acast.

Dar alți autori susțin că, în timpul războiului Troiei, Peleu, rămas fără apărare, pentru că fiul său Ahile era în Asia, a fost atacat de Acast și izgonit din regatul său. În afară de Astidamia, tradiția mai cunoaște o soție a lui Acast, Hippolite Creteis, fiica lui Creteu (v. acest nume).

***ACCA LARENTIA**³. În timpul domniei lui Romulus sau a lui Ancus Martius, într-o zi de sărbătoare, paznicul templului lui Hercule din Roma l-a invitat pe zeul însuși să ia parte la un joc de zaruri, cu condiția ca învingătorul să-i dea celuiilalt o masă și o fată. Zeul a acceptat și a câștigat partida; paznicul i-a oferit o masă și favorurile celei mai frumoase fete din Roma acelei vremi, Acca Larentia. Atunci când a părăsit-o, Hercule a sfătuit-o, ca recompensă, să intre în slujba primului om pe care îl va întâlni. Acel om a fost un etrusc numit Tarutius, care a luat-o în căsătorie. Tarutius era foarte bogat și a murit repede. Acca Larentia i-a moștenit averea, formată din moșii întinse în apropiere de Roma. La moarte, le-a lăsat moștenire, la rândul ei, poporului roman. Această versiune a legendei a

¹ **Acarnan**: APD., *Bibl.*, III, 7, 5 și 6; PAUS., VIII, 24, 9; THUC., II, 102, 9; OV., *Mét.*, IX, 412; Schol la PIND., *Olymp.*, I, 124.

² **Acast**: APD., I, *Bibl.*, I, 9, 10; 16, 27; III, 13, 3, 7, 8; APOLL., RH., *Arg.*, I, 326; I, 224 și scol. *ad loc.*; VALER. FLACC., *Arg.*, I, 164 și urm.; 484 și urm.; HYG., *Fab.*, 14, 24, 103, 273; OV., VII, 306; PAUS., I, 18, I; III, 16, 16, V, 17, 9; PIND., *Ném.*, IV, 88 și urm.; V, 46 și urm., și scol.; v. scol. la ARISTOPH., *Nuées*, 1063; PIND., *Ném.*, III, 59; EUR., *Alc.*, 732; *Troy.*, 1127 și urm.; *Il.*, XXIV, 488 și scol. *ad. Loc.*; TZETZ., *ad LYC.*, 175; DIOC. SIC., IV, 53 și urm. Cf. Q. MANNHARDT, *Antike Was-und Feldkulte*, Berlin, 1877, p. 49 și urm.; FRAZER, ed. D'APD., II, p. 72, n. 1.

³ **Acca Larentia**: PLUT., *Quest. Rom.*, 35; LACTANCE, I, 1, 20; CATON, după MACR., *Sat.*, U, 10, 161 VARR., *L. l.*, VI, 23; Plut., *ROM.*, și urm., v. MOMMESEN, în *Festgaben für G. Homeyer*, Berlin, 1871, p. 93 și urm., J. BAYET, *Hercule romain*, Paris, 1926; A. MOMIGLIANO, în *Miscellanea Fac. Lett... di Torino*, ser. II, 1938; U. PESTALOZZA, *Mater Larum e Acca Larentia. Rendic. Del Ist. Lombardo*, 1933, p. 905 și urm.; E. LABELIND, *Mater Larum*, Francfort, 1932; D. SABBATUCCI, *Il mito di Acca Larentia*, in *Studie materiali...*, XXIX (1958), p. 41-76.

fost inventată în mod evident pentru a legitima juridic deținerea teritoriilor revendicate de Roma. Fiind bătrână, Acca a dipărut fără să lase urme, la Velabru, chiar în locul unde era îngropată cealaltă Larentia, soția lui Faustulus.

O altă legendă se referă într-adevăr la Acca Larentia, soția ciobanului Faustulus (v. acest nume). Ea avea doisprezece copii, în afară de Romulus și Remus, pe care i-a adoptat. În amintirea celor doisprezece copii ai ei, a fost înființat colegiul celor doisprezece Frați Arvali.

ACEST. V. Egest.

***ACIS**¹. (*Aki*".) Era zeul râului cu același nume din apropierea muntelui Etna. Trecea drept fiul zeului italic Faunus și al nimfei Simetis. Înainte de a deveni râu, o iubise pe nimfa Galatea, care la rândul ei îl iubea și ea fără speranță pe ciclopul Polifem. Acesta din urmă, violent și gelos, încercase să-și strivească rivalul sub stânci. Dar Acis s-a prefăcut în râu, scăpând astfel de gigant.

ACONTIOS². (*ĵAkovntio*".) Era pe insula Ceos un tânăr foarte frumos și care făcea parte dintr-o familie înstărită, deși nu avea titluri de noblete. Într-un an, el s-a dus la serbările de la Delos. Acolo a zărit o tânără, însoțită de doica ei, care venise și ea să se închine la zeii templelor din Delos. Fata, numită Cidippe, fiica unui om important, aflat în trecere prin Delos, era atât de frumoasă, încât Acontios s-a îndrăgostit imediat de ea și a urmat-o până la templul lui Artemis. Acolo, fata s-a așezat, în timp ce se oficia sacrificiul. Acontios a luat o gutuie și a scris pe ea, cu vârful cuțitului, următoarele: „Jur pe templul lui Artemis să mă căsătoresc cu Acontios”. Apoi a aruncat gutuia cu îndemănare în direcția tinerei fete. Doica a luat-o și i-a întins-o Cidippei, care, fără să-și dea seama, a citit inscripția cu voce tare. Înțelegând sensul cuvintelor pe care tocmai le pronunța, s-a înroșit și a aruncat fructul departe de ea. Însă pronunțase, deși fără voia ei, o formulă care o lega de Acontios. Iar zeita era martora jurământului ei. Curând Acontios a revenit în patria sa, unde a rămas mistuit de iubirea față de cea pe care o considera drept logodnica sa. Totuși, tatăl Cidippei își pregătea fiica să se logodească cu altă persoană, aleasă de el. Doar că, imediat ce au început ceremoniile, Cidippe s-a îmbolnăvit brusc și atât de grav încât a trebuit amănată logodna. Tânăra și-a revenit repede, însă de trei ori la rând, la fiecare încercare de a o logodi, era cuprinsă de această boală misterioasă. Vestea acestei întâmplări a ajuns la Acontios, care a venit re-

pede la Atena (Cidippe era ateniană) și, ceas de ceas, zi de zi, se interesa de sănătatea celei pe care o iubea, astel încât dragostea lui a fost curând povestită în toată cetatea. Tatăl fetei a mers să întrebe oracolul de la Delfi, iar zeul i-a dezvăluit că era legată printr-un jurământ, iar mânia zeiței Artemis o pedepsea de fiecare dată când era pe punctul de a-și călca jurământul. Tatăl, aflând adevărul, s-a interesat despre familia lui Acontios, care nu i s-a părut deloc nedemnă de a se înrudi cu a sa, și curând o căsătorie fericită a răsplătit strata-gema tânărului (v. *ĵHermohares*).

ACRISIOS³. (*ĵAkrisvio*".) Abas, regele Argosului, fiul lui Linceu și al Hipermmestrei, a avut doi fii gemeni, Proetos și Acrisios (tab. 31). Cei doi copii, în care rețrăia ura reciprocă a bunicilor lor Egiptos și Danaos, se băteau încă din pântecul mamei lor, iar când s-au făcut mari ura lor nu a slăbit. Ei și-au declarat război pentru a ști cui aparține tronul cetății Argos, pe care tatăl lor li-l lăsase moștenire în clipa morții. Se spune că, în timpul acestui război, a fost născocită folosirea scuturilor rotunde, care aveau să aibă un mare succes în arta militară a Antichității. În sfârșit, după o luptă îndelungată, Acrisios și-a învins și alungat fratele, care a plecat în Licia, unde s-a căsătorit cu fiica regelui Iobates, Anteia, pe care poezii tragici o numesc Stenebeea. Iobates, în fruntea unei armate liciene, l-a adus din nou pe Proetos în Argolida și l-a instalat la Tirint, cetate ale cărei ziduri fuseseră fortificate de către ciclopi cu blocuri imense de piatră. Atunci, cei doi frați au hotărât să încheie un pact, Acrisios domnind în Argos și Proetos în Tirint. Astfel, regatul Argolidei era divizat în două părți egale.

Acrisios și soția lui, Euridice, fiica lui Lacedemon, aveau o fiică, Danae. Dorind să aibă un fiu, el s-a dus să întrebe oracolul, care l-a anunțat că fiica lui va avea un fiu, dar acela îl va ucide. Atunci, pentru a evita împlinirea oracolului, Acrisios a pus să se construiască o încăpere subterană din bronz, în care a închis-o pe Danae, ținând-o bine păzită. Totuși nimic nu a putut împiedica seducerea fetei. Unii spun că a fost vorba de unchiul ei Proetos, alții (cei mai numeroși) că a fost Zeus, care a luat forma unei ploii de aur și a coborât printr-o crăpătură a acoperișului până în sânul fetei. Atunci când Acrisios a aflat că fiica lui fusese sedusă, nu a vrut să creadă în originea divină a acestei seducții și a așezat-o pe fiica sa, împreună cu copilașul, într-un cufăr căruia i-a dat drumul pe mare. Acest copil se numea Perseu (v. legenda sa) și el a realizat mai târziu multe isprăvi, după ce Dictis l-a găsit pe plaja din Serifos, unde îl aruncaseră valurile. Dar, într-o bună zi, Perseu a dorit să-l vadă pe bunicul său și, pentru

¹ **Acis**: Ov., *Mét.*, XIII, 750 și urm.; SERV., la VIRG., *Ecl.*, IX, 39.

² **Acontios**: Ov., *Hér.*, XX și XXI; *Trist.*, III, 10, 73 și urm.; ANTON, LIB., *Tr.*, I; PLUT., *Qu. Gr.*, 27; v. BUTTMANN, *Mythologie*, II, p. 115 și urm.; DILTHEY, *De Callimachi Cydippa*, Leipzig, 1863.

³ **Acrisios**: APD., B., II, 2, 1 și urm.; II, 4, 4. V. scol. la EUR., *Or.*, 965, și la AP. RH., *Arg.*, IV, 1091; I, 40; PAUS., II, 16, 2; 4; 23, 7; 25, 7; HYG., *F.*, 63.

aceasta, s-a întors la Argos cu mama și cu soția sa, Andromeda. Acrisios, aflând că Perseu se pregătea să vină și să-l vadă, s-a temut că oracolul se va împlini și a plecat în cetatea Larisa, din Țara Pelasgilor (în Tesalia), în celălalt capăt al Greciei, la fel de departe de Serifos și de Argos, dar și de drumul care ducea de la o cetate la cealaltă. S-a întâmplat însă că regele Teutamides din Larisa organizase jocuri în onoarea tatălui său și Perseu venise în calitate de competitor. În momentul aruncării discului, s-a pornit un vânt puternic și discul aruncat de Perseu a fost deviat în mod fatal, lovindu-l pe Acrisios în cap și omorându-l. Dându-și seama că prezicerea se împlinise în ciuda tuturor precauțiilor, Perseu l-a îngropat pe Acrisios în afara cetății și s-a întors în Argos.

***ACRON**¹. Regele cetății sabine Caenina. După răpirea sabinelor, el a fost primul care a început ostilitățile împotriva lui Romulus, acceptând provocarea acestuia. Duelul celor două căpetenii a avut loc în fața celor două armate. Acron a fost ucis de Romulus, care i-a luat armura și i-a închinat-o lui Jupiter Fere-trian, de pe Capitoliu. Acest fapt a stat la originea obiceiului numit Pradă Bogată.

ACTEON². (*ἄκταιων*.) Aristeu, fiul lui Apollo și al nimfei Cirene, avusese de la Autonoe, fiica lui Cadmos, un fiu numit Acteon, care a fost crescut de Centaurul Chiron. Acesta l-a învățat arta vânătorii. Într-o zi, Acteon a fost devorat de propriii săi câini, pe muntele Citeron. Există diferite versiuni privind moartea sa. Unii spun că a fost astfel pedepsit de către Zeus pentru că încercase să-i răpească dragostea Semelei. Însă majoritatea autorilor atribuie această pedeapsă mâniei zeiței Artemis, nemulțumită că fusese zărită de Acteon în timp ce se scălda goală într-un izvor. Zeița îl transformase în cerb și, înfuriindu-i pe cei cincizeci de câini care formau haïta sa, i-a asmuțit împotriva lui. Câinii l-au devorat fără să-l recunoască, iar apoi l-au căutat în zadar în toată pădurea, pe care au umplut-o de urletele lor. Ajungând la peștera unde locuia centaurul Chiron, acesta, pentru a-i consola, a făcut o statuie cu chipul lui Acteon.

ACTOR³. (*ἄκτωρ*.) Sunt doi eroi cu acest nume.

1. Un tesalian, prezentat uneori drept fiul lui Mirmidon (v. acest nume) și al Pisidiceii, una din fiicele lui Eol, alteori drept un

lapit, fiul lui Forbas și al Hirminei, fiica lui Epeios (tab. 23), ba chiar drept fiul lui Helios și al Hirminei. În această ultimă versiune, el ar fi deci tatăl lui Augias (tab. 14). Despre urmașii săi, tradițiile sunt la fel de diferite ca și despre părinți. Când este considerat tatăl lui Menoetios și, prin urmare, bunicul lui Patroclu (v. *Menoetios* și *Egina*), când trecea drept tatăl „omenesc” al Molionizilor (v. acest nume), Euritos și Cteatos, și al dinastiei din Elida (v. *Talpios*). Ca mulți alți eroi tesalieni, și Actor a avut o „dublură” în Peloponez.

Actor domnea la Feres, în Tesalia, și atunci când a fost alungat de tatăl său, fiindcă îl ucisese pe Focos, Peleu a venit la acest rege, rugându-l să-l purifice. Actor a consimțit, l-a ținut la curtea sa și i-a lăsat moștenire regatul, după moartea sa. În această versiune, legenda îi atribuie lui Actor un fiu, Eurition (v. acest nume, 3), care a participat la vânătoarea din Calidon, și o fiică, Filomela.

2. Un alt Actor, din Orhomen, este un urmaș al lui Frixos (tab. 33).

ADMET⁴. (*ἄδμητο*.) Era regele cetății Feres din Tesalia, fiind fiul lui Feres și al Periclimenei. În tinerețe, a participat la vânătoarea mistrețului din Calidon și la expediția Argonauților. La moartea tatălui său, a devenit rege și atunci l-a avut pe Apollo (v. acest nume) drept păstor de boi. El s-a îndrăgostit de Alcesta, fiica lui Pelias, regele din Iolcos. Acesta hotărâse să nu dea mâna fiicei sale decât celui care ar fi reușit să înjuge la carul său un leu și un mistreț, în același timp. Apollo i-a dat lui Admet atelajul necesar, fie în semn de recunoștință pentru tratamentul bun pe care-l primise în timpul sclaviei sale, fie pentru că era el însuși îndrăgostit de Admet.

Obținând astfel, cu ajutorul zeului, mâna tinerei fete, el a neglijat să mai facă sacrificii zeiței Artemis. Aceasta, iritată, i-a umplut camera nupțială cu șerpi. Apollo îi promise lui Admet să o umilească pe Artemis. În același timp, el cere Parcelel favoarea ca Admet să nu moară în ziua stabilită de Soartă, dacă va găsi pe cineva care ar consimți să moară în locul său. Pentru a obține această favoare, Apollo a folosit un subterfugiu, îmbătând Parcele. Însă, atunci când a venit ziua hotărâtă pentru moartea lui Admet, nu a găsit pe nimeni care să se sacrifice pentru el. Doar soția sa, din dragoste, s-a resemnat să moară. Dar Heracles, fost tovarăș al lui Admet în expediția Argonauților, întâmplându-se să treacă prin Feres în momentul morții Alcestei și nevăzând în palat decât oameni în doliu, după ce a aflat cauza, a coborât în Infern, de unde a adus-o pe Alcesta, mai tânără și mai frumoasă decât fusese vreodată. Aceasta este versiunea urmată de Euripide în drama sa *Alcesta*. După o

¹ **Acron**: PLUT., *Rom.*, 16; T. LIV., I, 10; DEN. HAL., II, 34; VAL. MAX., III, 2, 3; FLOR., I, 1, 11; SERV., la VIRG., *En.*, VI, 859.

² **Acteon**: HES., *m. Th.*, 977; APD., *Bibl.*, III, 4, 4; HYG., *Fab.*, 181; NONN., *Dion.*, V, 287 și urm.; Ov., *Mét.*, III, 131 și urm.; FULG., *Myth.*, III, 3; PAUS., I, 44, 8; IX, 2, 3; EUR., *Bacch.*, 337; DIOD. SIC., IV, 81; cf. S. REINACH, în *C. M. R.*, III, p. 24 la 53. Cf. W. NESTLE, în *A. R. W.*, 1936, p. 248 și urm.

³ **Actor**: 1) APD., *Bibl.*, I, 7, 3; 8, 2; scol. la APOLL. RG., *Arg.*, I, 558; IV, 816; DIOD. SIC., IV, 72.

⁴ **Admet**: APD., *Bibl.*, I, 8, 2; 9, 16; TIB., II, 3, 11 și urm.; Ov., *Her.*, V, 151 (vers interp.); PLUT., *Num.*, 4; ESCH., *Eum.*, 172; 723; 728; EUR., *Alc.*, *passim*.

altă tradiție, Heracles nu a intervenit în „învierea” tinerei femei. Persefona a fost cea care, admirându-i sacrificiul, a trimis-o în mod firesc înapoi la lumina zilei.

Admet a avut trei copii: Eumelos, Perimele și Hippasos (tab 21).

ADMETE¹. (*JAdmhvth.*) Este eroina unei legende din Insula Samos. Era fiica lui Euristeu și strănepoata lui Perseu (tab. 31). A trăit la Argos, unde era preoteasă la templul Herei. După o versiune a legendei Amazoanelor, Heracles ar fi plecat să aducă centura reginei Amazoanelor pentru Admete.

Admete a fost timp de cincizeci și opt de ani preoteasă, dar atunci când tatăl ei a murit, a trebuit să fugă din Argos și s-a refugiat în insula Samos, luând cu ea statuia de cult a zeiței Hera, care îi fusese încredințată.

Găsind pe insulă un străvechi sanctuar al Herei, înființat cândva de către Legei și de Nimfe, a lăsat statuia acolo.

În acest timp, locuitorii din Argos, impresionată de dispariția statuii, au trimis pirați tirenieni să o caute. Ei sperau, de asemenea, că locuitorii insulei Samos ar fi acuzat-o pe Admete de furtul statuii și ar fi pedepsit-o. Cum templul din Samos nu avea poartă, piraților nu le-a fost deloc greu să fure statuia. Dar când au vrut să întindă pânzele, nu au putut să pornească nava. Au înțeles astfel că zeița dorea să rămână în Samos. Ei au lăsat deci imaginea sacră pe țărni și au oferit un sacrificiu. Între timp, Admete a observat dispariția statuii și i-a alertat pe locuitori, care au căutat-o peste tot. Au găsit-o singură pe țărni, fiindcă pirații plecaseră. Și-au imaginat că zeița însăși venise acolo și au legat-o cu nuiele de răchită. Când a sosit Admete, a dezlegat statuia, a purificat-o, a sfințit-o din nou, căci fusese spurcată de atingerea mâinilor omenești, după care a dus-o înapoi în templu. În amintirea acestei întâmplări, în fiecare an, locuitorii din Samos țin o sărbătoare în cursul căreia statuia Herei este adusă pe țărni și sfințită din nou, aducându-i-se ofrande.

Pausanias atribuie mutării zeiței Hera din Argos în Samos Argonauților și nu eroinei de mai sus.

ADONIS². (*JAdwni*.) Fabula lui Adonis este o legendă siriană, la care făcea deja aluzie

Hesiod. Forma sa cea mai cunoscută este următoarea: regele Siriei, Teias, avea o fată, Myrrha sau Smirna, pe care mânia Afroditei a făcut-o să dorească o iubire incestuoasă cu tatăl său. Cu ajutorul doicei sale, Hippolite, ea a ajuns să îl înșele pe Teias, unindu-se cu el timp de douăsprezece nopți la rând. Dar, în a douăsprezecea noapte, acesta și-a dat seama de vicleșugul fiicei sale și a urmărit-o, dorind să o omoare cu pumnalul. Myrrha a cerut protecția zeilor, care au transformat-o într-un arbust numit mirt. După zece luni, coaja copacului s-a desfăcut și a ieșit din ea un copil, care a primit numele de Adonis. Afrodita, impresionată de frumusețea copilului, l-a luat și l-a încredințat în taină Persefoni, care trebuia să-l crească. Însă aceasta, la rândul ei, s-a îndrăgostit de acest copil frumos și nu a mai vrut să îl înapoieze Afroditei. Această dispută între cele două zeițe a fost arbitrată de Zeus, alții spun că a fost arbitrată de muza Calliope, în numele lui Zeus. Decizia a fost ca Adonis să trăiască o treime din an cu Afrodita, o treime cu Persefona și o treime unde dorea el. Dar Adonis petrecea întotdeauna două treimi din an cu Afrodita și o singură treime cu Persefona. Mai târziu, mânia zeiței Artemis (nu se știe exact din ce motive) a asmuțit împotriva lui un mistreț, care l-a rănit mortal, în timpul unei vânători.

Această primă schiță a mitului, în care recunoaștem simbolizat misterul vegetației, în acest copil născut dintr-un arbust, care petrece o treime din an sub pământ și, în restul timpului, urcă la lumina zilei, pentru a se uni cu zeița primăverii și a iubirii, a fost apoi înfrumusețată și completată. S-au făcut precizări privind blestemul Afroditei: Cencreis, mama Smirnei și soția lui Ciniras (în loc de Teias), o jignise pe zeiță pretinzând că fiica ei era mai frumoasă decât ea și, ca pedeapă pentru această trufie, zeița i-a inspirat Smirnei o iubire „criminală”. În momentul în care și-a dat seama de caracterul incestuos al pasiunii sale, Smirna a vrut mai întâi să se spânzure, însă a intervenit doica ei și a sfătuit-o să-și împlinească iubirea. După consumarea incestului, tânăra s-a ascuns de rușine, în pădure, unde Afrodita, făcându-i-se milă de victima sa, a transformat-o în arbust. Și tatăl său a fost cel care a despăcat coaja arbustului cu sabia, scoțându-l la lumină pe micuțul Adonis. În altă versiune, un mistreț (prefigurând astfel moartea tânărului) a eliberat copilul, desfăcând coaja cu ajutorul colților săi. Imaginile poeziilor eleni a preferat să-l reprezinte pe Adonis ca fiind crescut de Nimfe, vânând și mânând turmele pe câmp și în pădure. Cât despre catastrofa care i-a provocat moartea, poezii ne asigură că a fost provocată nu de Artemis, ci de Ares, iubitul Afroditei, sau de

¹ Admete: ATHEN., VI, 672 a; PAUS., VII, 4, 4.

² Adonis: APD., *Bibl.*, III, 14, 4; HYG., *Fab.*, 58 și 161; SERV., la VIRG., *Ecl.*, X, 18; Ov., *Metam.*, X, 345 și urm.; SERV., La VIRG., *En.*, V, 72; HYG., *Fab.*, 164 c; THÉOCR., I, 109; III, 46 și la scol.; PROP., III, 5, 38; LUCIEN, *Déeses syr.*, 8; STRAB., 755; PAUS., VI, 24, 7; BION, I, 72; THÉOCR., XV, 102; 136 și urm.; HYG., *Fab.*, 251; *Hymnes orphiques*, 56, 9; AUSONE, *Epit. in Glauc.*; *Cupido crucifix.*, 57 și urm.; CLEM. ALEX., *Protrept.*, 21 C. Cf. J. G. FRAZER, *Adonis*, trad. Ann. Mus. Guimet, XXX, Paris, 1921. Cf. E. REINER, *Die rituelle Totenklage*, Tübingen,

răzburarea lui Apollo față de Afrodita, pentru că îl orbise pe fiul său Erimantos, care o zărise goală în timp ce se scălda. (v. *Erimantos*).

Legenda lui Adonis se desfășoară când pe muntele Idalion, când în Liban. În apropiere de Biblos, curgea un râu numit Adonis, ale cărui ape se înroșeau în ziua când se sărbătorea moartea lui Adonis.

Mai multe legende ale florilor sunt legate de povestea lui Adonis: nu numai originea mitică a mirtului (lacrimile Myrrhei), ci și cea a trandafirului – la început, trandafirul era alb, însă cum Afrodita alerga în ajutorul prietenului său rănit, ea s-a înțepat la picior într-un spin, iar sângele său a colorat florile care îi erau închinat. Și anemonele se spune că au apărut din sângele lui Adonis rănit. Poetul idilic Bion povestește că zeița vărsa atât de multe lacrimi și Adonis pierdea atât de mult sânge, încât fiecare lacrimă se prefăcea în trandafir și fiecare picătură de sânge devenea o anemonă.

Afrodita a înființat, în onoarea prietenului său, o sărbătoare funerară, pe care femeile siriene o țineau în fiecare an, primăvara. Se plantau în vase, în ghivece etc., boabe de grâu, care erau udate cu apă caldă, pentru a le face să crească mai repede. Aceste plantații erau numite „grădinile lui Adonis”. Plantele astfel forțateureau curând după ce răsăreau din pământ, simbolizând soarta lui Adonis. Femeile scoteau bocete rituale privind soarta tânărului iubit al Afroditei.

Originile semitice ale acestei legende sunt evidente, numele însuși al zeului trimitând la cuvântul ebraic ce înseamnă „Domnul Dumnezeu”. Cultul lui Adonis s-a răspândit în lumea mediteraneană în epoca elenistică și legenda sa figurează deja pe oglinzile etrusce.

ADRASŢ¹. (*[Adrasto*“). Era un rege al Argosului, a cărui legendă este legată de cea a expediției Celor Șapte contra Tebei. De când Proetos împărțise regatul Argolidei între el și cei doi fii ai lui Amitaon, Bias și Melampous (v. legenda lui *Proetos* și a *Proetizilor, Melampous* și tab. genealogic 1), trei familii domneau împreună asupra ținutului. Însă discordia și-a făcut loc în curând între cele trei familii. În cursul unei revolte, Amfiaraos, urmașul lui Melampous, l-a ucis pe tatăl lui Adrast, Talaos, care descindea din Bias (sau pe Pronax, unul dintre fiii lui Talaos). Adrast a fugit la Sicione, unde domnea regele Polibos, bunicul său din partea mamei (tab. 22), care a murit fără urmași pe linie bărbătească, lăsându-i lui regatul. Ajuns rege în Sicione, Adrast a reușit să se împace cu Amfiaraos și a revenit

pe tronul din Argos. Însă în stră-fundurile suflutului său, Adrast nu-l iertase niciodată pe vărul său, care îi ucisese tatăl. El i-a dat mâna surorii sale Erifile și a convenit cu acesta ca, în cazul unei neînțelegeri ulterioare între ei, să se supună arbitrajului tinerei femei, gândindu-se că astfel ar avea într-o bună zi posibilitatea de a se răzbuna.

Dar s-a întâmplat că Polinice, fiul lui Oedip, fusese izgonit din Teba de către fratele său Eteocle și, în același timp, Tideu, fiul regelui Calidonului, Oeneu, fusese exilat de tatăl său, fiindcă ucisese pe cineva (v. *Tideu*). Într-o noapte furtunoasă, cei doi eroi s-au prezentat împreună să ceară azil la palatul lui Adrast. Acolo, în curtea din față a palatului, cei doi s-au luat la ceartă. Adrast, trezit de gălăgie, a poruncit să intre amândoi și a început prin a-l curăța pe Tideu de murdăria pe care o văzuse. Apoi, observând că cei doi eroi se bătuseră precum „leul și mistrețul” (sau văzând imaginea acestor animale pe scuturile lor), el și-a amintit de un vechi oracol, care spunea că își va mărita fiicele cu un leu și un mistreț. Pe cea mai în vârstă, Argia, i-a dat-o lui Polinice, iar pe cea mai mică, Deipile, lui Tideu, și le-a promis celor doi că îi va ajuta să revină în patria lor și să-și recapete drepturile. Astfel a început expediția Celor Șapte contra Tebei.

La această expediție au participat toți urmașii lui Bias și Melampous, precum și cei ai lui Proetos, adică ai celor trei case regale ce domneau peste Argolida. Conform adăugirilor la această legendă primitivă, au mai fost și aliați arcadieni și mesenieni, adică unele contingente din restul Peloponezului, în afară de Micene, ai cărui principii, Agamemnon și Menelaos, din familia Atrizilor, prevedeau că acest război nu putea să aibă decât un sfârșit dezastruos.

Sub conducerea lui Adrast, cei șapte comandanți erau: Amfiaraos, Capaneu, Hipomedon, nepotul lui Adrast, Partenoepos (considerat uneori drept frate al lui Adrast), Tideu și Polinice.

Pe drum, comandanții s-au oprit la Nemea, unde au organizat jocuri funebre în onoarea tânărului Arhemoros, omorât de un șarpe sub ochii lor (v. *Amfiaraos*). Aceste jocuri au fost la originea Jocurilor Nemeene. Pe malul râului Ismenos, au obținut o primă victorie împotriva tebanilor, pe care i-au respins între zidurile cetății lor. Însă, când au pornit asaltul, întreaga lor armată a fost nimicită. Doar Adrast a scăpat, călare pe calul său Areion (v. acest nume), care se distingea prin coama sa neagră. În continuare, versiunile diferă. Ori Adrast, bun orator, a știut să-i convingă pe tebani să-i predea trupurile victimelor, ori, conform versiunii ateniene, Adrast a fugit direct la Atena, pentru a se pune sub protecția lui Tezeu. Acesta ar fi mers atunci împotriva Tebei, ar fi luat cu forța cadavrele și le-ar fi îngropat la Eleusis.

¹ **Adrast**: *Il.*, II, 572; *PIND.*, *Nem.*, IX, 9 și urm.; *HDT.*, V, 67; *APD.*, *Bibl.*, III, 6, 1 și urm.; scol. la *l'Od.*, XI, 326; *Il.*, XIV, 119 și urm.; *IV.*, 376 și urm.; *PAUS.*, I, 43; *IX.*, 9, 1; *PIND.*, *Olymp.*, VI, 19 și urm.; *PLUT.*, *Thésée*, 29; *HYG.*, *Fab.*, 242; *STACE*, *Théb.*, *pass.*; *ESCH.*, *Trag.* *Piedr. Eleusinele*.

Deloc descurajat de rezultatul primei expediții, Adrast a întreprins după zece ani un nou război împotriva Tebei, împreună cu fiii celor morți în prima expediție. Armata era mai puțin numeroasă, dar prezicerile erau favorabile. Epigonii (acesta era numele dat fiilor primilor eroi) au cucerit Teba și l-au așezat pe tron pe Tersandros, fiul lui Polinice. Însă Adrast și-a pierdut fiul, pe Egialeu, ucis de fiul lui Eteocle, Laodamas. Bătrânul Adrast a murit de durere la Megara. Se povestește, de asemenea, că el s-a aruncat în foc, pentru a respecta un oracol al lui Apollo.

Adrast, căsătorit cu Amfiteea, fiica lui Pronax, a avut șase copii. Cele patru fiice ale sale, Argia, Hippodamia, Deipile și Egiale, s-au căsătorit cu Polinice, Piritos, Tideu și Diomed.

AEDONA¹. (*jAhdwn.*) În *Odiseea*, ni se spune că Aedona era fiica lui Pandareos (v. acest nume) și soția lui Zetos, regele Tebei și fratele lui Amfion (v. Amfion). Neavând decât un fiu și înviind fecunditatea cumnatei sale Niobe, soția lui Amfion, ea a încercat să-l ucidă, din gelozie, pe fiul mai mare al acesteia, Amaleu, în timp ce acesta dormea. Însă, din greșeală își ucisese propriul fiu, Itilos. În durerea ei, a cerut mila zeilor, care au transformat-o în privighetoare (*a;hdwn*, în grecește).

Există o legendă diferită a privighetorii, la fel de tragică și marcată de crime. Aedona era fiica lui Pandareos din Milet și soția artistului Politehnos (cu nume expresiv și potrivit), și locuia în cetatea Colofon din Lidia. Aveau un fiu, Itis. Atâta timp cât i-au cinstit pe zei, Politehnos și Aedona au fost fericiți, însă fericirea i-a umplut de orgoliu și au ajuns să se laude că sunt mai uniți decât Hera și Zeus. Hera, pentru a-i pedepsi, le-a trimis pe zeița discordiei, Eris, care le-a inspirat dorința de a se lua la întrecere. Amândoi s-au apucat de lucru: el să construiască un car și ea să țasă. Cel care termina primul lucrarea trebuia să-i dea celuilalt o sclavă. Cu ajutorul Herei, Aedona a câștigat. Supărat, Politehnos a hotărât să se răzbune. Ducându-se la Efes, el i-a cerut socrului său permisiunea de a o lua pe Chelidona, sora Aedonei, să-i facă o vizită acesteia. Pe drum, el a pângărit-o pe cumnata sa, i-a dat veșminte de sclavă, i-a tăiat părul și a amenințat-o cu moartea dacă i-ar fi spus surorii sale cine este. Apoi, a sosit acasă, dându-i Aedonei drept sclavă pe sora sa. Chelidona a servit-o un timp pe sora ei, fără a fi recunoscută. Însă, cum într-o zi își deplângea nenorocirile la fântână, Aedona a auzit-o și a recunoscut-o. Amândouă au decis să se răzbune și l-au ucis pe Itis, servindu-l la masă tatălui său, după care au fugit la Milet. Politehnos a aflat de la un vecin despre „mâncarea” ce i se servise la masă. Imediat, el a

plecat în urmărirea soției și cumnatei sale, dar a fost prins de servitorii lui Pandareus, cărora fiicele regelui le spusese toată povestea, a fost legat, uns cu miere și expus pe o câmpie. Chinuit de muște, Aedonei i s-a făcut milă de el și a alungat insectele. Frații și tatăl ei, mâniași, au vrut să o ucidă. Dar lui Zeus i-a fost milă de această familie sfâșiată și i-a transformat pe toți în păsări: Pandareos a devenit vultur de mare, Harmotoe, mama Aedonei, o pasăre fabuloasă, Politehnos, o ciocănitoare verde, deoarece cândva Hefaistos îi dăduse în dar un cioc. Fratele Aedonei a fost transformat în pupăză, Aedona, așa cum îi indică numele, în privighetoare, iar Chelidona în rândunică (*celivdwn*, înseamnă rândunică în limba greacă). Prin bunăvoința zeiței Artemis (pe care o invocase în momentul în care cumnatul său o viola), Chelidona a obținut dreptul de a trăi în apropierea oamenilor.

AEROPE². (*jAerovph.*) Se cunosc două eroine cu acest nume.

1. Mînos avea un fiu, Catreu, care a avut trei fiice și un fiu. Fiicele sale se numeau *Aerope*, *Climene* și *Apemosine*. Fiul său era *Altemenes*. Catreu a întrebat oracolul pentru a ști cum va muri și a primit răspuns că va muri de mâna unuia dintre copiii săi. El a păstrat secret oracolul, dar nu l-a putut împiedica pe *Altemenes* să afle conținutul lui. Imediat ce a aflat, acesta a fugit împreună cu sora lui *Apemosine*. La rândul său, *Catreu* le-a dat pe *Aerope* și pe sora ei *Climene* lui *Nauplios*, navigatorul, cu poruncă să le vândă în străinătate. *Nauplios* le-a dus pe cele două fete la *Argos*, unde *Aerope* s-a căsătorit cu regele *Plistene*, dând naștere lui *Agamemnon* și lui *Menelaos* (tab.2).

După o altă tradiție, *Catreu* i-a dat-o pe *Aerope* lui *Nauplios* nu pentru că se temea să nu fie ucis de ea, ci pentru că iubise un sclav. El îi ceruse lui *Nauplios* să o înec. În plus, *Aerope* nu se căsătorise cu *Plestene*, ci cu *Atreu*, și acesta ar fi fost tatăl lui *Agamemnon* și al lui *Menelaos*. Pentru a împăca cele două tradiții, s-a imaginat că *Atreu* era fiul (sau tatăl) lui *Plistene* și ea s-a căsătorit mai întâi cu acesta, apoi, când el a murit, cu *Atreu*, iar cei doi copii ai lui *Plistene* au fost crescuți de *Atreu*.

În timpul căsătoriei sale cu *Atreu*, ea s-a lăsat sedusă de cumnatul ei, *Tiest*, și i-a dat în secret acestuia mielul de aur care îi asigură lui *Atreu* puterea regală (v. *Atreu*). În ciuda acestui lucru, *Atreu* a reușit să-și păstreze coroana, prin intervenția lui *Zeus*, și, pentru a-și pedepsi soția, el a aruncat-o în mare.

2. *Pausanias* scrie despre o altă *Aerope*, fiica lui *Cefeu*, care a fost iubită de *Ares* și a

¹ *Aedona*: *Od.*, XIX, 518 și urm.: *ANTON, LIB., Transf.*, XI.

² *Aerope*: 1) *APD.*, *Bibl.*, III, 2, 1; scol la *l'Il.*, I, 7; *SOPH.*, *Ajax*, 1297, și la scol. *ad. loc.*; *APD.*, *Epitome*, ed. *Frazer*, II, 7, 10; *EUR.*, *Oreste*, 16 și urm.; trag. pierdută *Crétoises*; *SERV.*, la *VIRG.*, *En.*, I, 458; *HYG.*, *Fab.*, 86; *PAUS.*, II, 18, 2; *Ov.*, *Trist.*, II, 391; 2) *PAUS.*, VIII, 44, 7.

murit în timp ce dădea naștere unui fiu. Însă Ares a făcut în așa fel încât copilul să sugă în continuare de la sânul mamei sale moarte.

AFRODITA¹. (*Jafrodivth.*) Era zeița iubirii, identificată la Roma cu vechea divinitate italică Venus. Există două tradiții diferite referitoare la nașterea sa: una o prezintă drept fiica lui Zeus și a Dionei (*v. Dione*), cealaltă ca fiind una din fiicele lui Uranos, ale cărui organe sexuale, tăiate de Cronos, au căzut în mare și au dat naștere zeiței. „Femeia născută din valuri” sau chiar „născută din sperma Zeului”. Abia ieșită din mare, Afrodita a fost dusă de adierile Zefirului, mai întâi la Citera, apoi pe țărmul insului Cipru. Acolo, ea a fost primită de către Anotimpuri (*Horele*), îmbrăcată și împodobită, apoi condusă de acestea în rândul Nemuritorilor. O legendă consemnată de Lucian spune că ea a fost mai întâi crescută de Nereu (*v. Hera*). Mai târziu, Platon și-a imaginat existența a două Afrodite diferite: cea care era fiica lui Uranos (Cerule), Afrodita Urania, zeița iubirii pure, și fiica Dionei, Afrodita Pandemiana (adică Afrodita cea Populară), zeița iubirii vulgare. Dar aceasta este o interpretare filozofică târzie, străină celor mai vechi mituri referitoare la zeiță.

În jurul Afroditei s-au format diferite legende care nu constituie o poveste coerentă, ci doar întâmplări diferite, în care zeița intervine. Afrodita a fost căsătorită cu Hefaistos, zeul șchiop din Lemnos, dar ea îl iubea pe Ares, zeul războiului. Homer povestește cum cei doi iubiți, au fost surprinși într-o dimineață de către Soare, care i-a povestit imediat aventura lui Hefaistos. Acesta i-a pregătit în taină o capcană: o plasă magică, pe care doar el putea să o mănuiască. Într-o noapte, când cei doi iubiți erau în patul Afroditei, Hefaistos a strâns plasa deasupra lor și i-a chemat pe toți zeii din Olimp, ceea ce i-a umplut de o neșusă bucurie. La rugămintea lui Poseidon, Hefaistos a binevoit să retragă plasa și zeița a fugit, foarte rușinată, în Cipru, iar Ares în Tracia. Din iubirile lui Ares și ale Afroditei s-au născut Eros și Anteros, Deimos și Fobos (Groaza și Teama), Harmonia (care a devenit mai târziu, la Teba, soția lui Cadmos) și uneori se adaugă la această listă Priap, zeul din Lampsaca, protectorul grădinilor (fiindcă, în anumite tradiții, Afrodita era considerată zeița grădinilor, dar acest lucru este mai ales adevărat în privința întrupării sale latine, Venus).

Iubirile Afroditei nu s-au limitat la Ares.

Atunci când Myrrha, transformată în arbust, a dat naștere lui Adonis (*v. Adonis*), Afrodita a luat copilul, care era deosebit de frumos, și l-a încredințat Persefonei. Dar aceasta nu a vrut să i-l mai dea înapoi. Cazul a fost adus în fața lui Zeus, care a hotărât că tânărul trebuia să stea o treime din an cu Persefona, o treime cu Afrodita și cealaltă treime unde dorea el. Dar Adonis petrecea o treime din an cu Persefona și două treimi cu Afrodita. Rănit mortal de un mistreț, Adonis a fost probabil victima geloziei lui Ares.

Zeița l-a mai iubit și pe Anchise, pe muntele Ida, de lângă Troia, și a avut cu el doi copii, Enea și, după unele tradiții, Limos (*v. Anchise*).

Mâniile și blestemele Afroditei erau celebre. Ea a fost cea care i-a inspirat lui Eos (Aurora) o iubire copleșitoare pentru Orion, drept pedeapsă pentru că îi cedase lui Ares. De asemenea, le-a pedepsit pe toate femeile din Lemnos, fiindcă nu o cinsteau, cu un miros insuportabil, astfel încât soții lor le-au părăsit, preferându-le pe roabele trace. Femeile din Lemnos i-au ucis pe toți bărbații de pe insulă și au fondat o societate formată doar din femei, până în ziua în care Argonauții au venit să le „dea fii” (*v. Toas*). Afrodita le-a pedepsit și pe fetele lui Ciniros din Pafos, obligându-le să se prostitueze cu străini (*v. și Fedra, Pasifae*, etc.).

Bunvoiența sa nu era mai puțin periculoasă. Într-o zi, Discordia a aruncat un măr, care trebuia să fie acordat celei mai frumoase dintre zeițele Hera, Atena și Afrodita. Zeus i-a poruncit lui Hermes să le conducă pe toate trei pe muntele Ida din Troada, unde trebuiau să se supună „judecății” lui Alexandru, cel care va fi cunoscut mai târziu sub numele de Paris. Cele trei zeițe au pornit în fața lui o întrecere, lăudându-și fiecare frumusețea și promițându-i daruri de preț. Hera i-a oferit domnia universală. Atena i-a promis că îl va face de neînving în luptă, iar Afrodita i-a promis mâna Elenei. Zeița frumuseții a fost aleasă și, prin urmare, ea a fost la originea războiului Troiei (*v. Elena*). De-a lungul întregului război, ea a acordat protecție troienilor și, mai ales, lui Paris. Atunci când acesta a luptat singur împotriva lui Menelaos și era aproape să fie ucis, Afrodita l-a scăpat de pericol și a provocat incidentul care a redeschis ostilitățile. Mai târziu, ea l-a protejat și pe Enea, când era gata să fie ucis de Diomed. Acesta din urmă a și rănit-o pe zeiță. Dar protecția Afroditei nu a putut împiedica nici căderea Troiei, nici moartea lui Paris. Cu toate acestea, ea a reușit să păstreze neamul troienilor și, datorită ei, Enea, împreună cu Anchise, tatăl său, și cu Iulus (sau Ascaniu), fiul său, luând cu ei Zeii Penanți (Protectori) ai Troiei, a reușit să fugă din cetatea în flăcări și să caute un ținut unde să-și creeze o nouă patrie (*v.*

¹ **Afrodita**: *Od.*, VIII, 266 și urm.; *Il.*, II, 819 la 821; III, 15 și urm.; IV, 10-12; V, 1 și urm.; V, 311-317; 330 și urm.; *HÉS.*, *Théog.*, 190 și urm.; *ANTON. LIB.*, *Tr.*, 34; *APD.*, *Bibél.*, I, 9, 17; 4, 4; III, 2, 2; 12, 2; 14, 4; *Ep.*, IV, 1; *LUCIEN*, *Tragedop.*, 87 și urm. Cf. L. R. FARNELL, *The Cults of the Greek States*, Oxford, 1896, t. II, p. 618 și urm.; H. HERTER, în *Eléments orientaux dans la religion grecque...* (culegere anonimă), Paris, 1960, p. 61-76.